

27 Haziran 2023
İstanbul ve Brüksel

İlgili: T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
Enerji İşleri Genel Müdürlüğü
Elektrik Enerjisi Arz Güvenliği Dairesi Başkanlığı,
Yenilenebilir Enerji ve Yeni Teknolojiler Dairesi Başkanlığı,
Mevzuat Geliştirme ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığı'na.

Konu: Teknoloji ve Filtrelere Rağmen Kömürden Elektrik Üretimi Hala Kirli ve Sağlıksız

Bu mektubu size HEAL-Sağlık ve Çevre Birliği ve Temiz Hava Hakkı Platformu adına **ülkemizdeki kömürlü termik santrallerin yarattığı hava kirliliği, buna bağlı halk sağlığı sorunları ve topluma yüklediği ekonomik maliyetlere dikkat çekmek için yazmaktayız.**

***HEAL - Sağlık ve Çevre Birliği** çevrenin insan sağlığına etkilerini Türkiye ve AB üyesi ülkelerde çalışan, 90'dan fazla üye derneği ile sağlık uzmanlarına ulaşan bir sivil toplum bir kurumdur. 2015'den beri Türkiye'de kömürden elektrik üretimi ve iklim değişikliğinin insan sağlığı üzerinde yarattığı riskleri analiz etmek üzerine çalışmaktayız. 2015 Ödenmeyen Sağlık Faturası, 2021 Türkiye'de Kronik Kömür Kirliliği raporlarımız Türkiye'deki kömürlü elektrik santrallerinin sağlık etkisini sayısallaştırdığımız ana araştırmalarımız arasında.*

***THHP - Temiz Hava Hakkı Platformu** sağlık, doğa koruma ve iklim alanlarında çalışan 15 sivil toplum kuruluşu ve meslek örgütünün bir araya gelmesiyle 2015 Haziran ayında çalışmalarına başlamıştır. Platformun amacı, başta enerji ve sanayi kaynaklı çevresel kirleticilere bağlı olarak ortaya çıkan hava kirliliğinin azaltılması, halk sağlığının korunması ve temiz hava hakkının savunulması için çalışmalar yapmaktır. THHP tarafından her yıl yayınlanan Kara Rapor, resmi hava kalitesi izleme verilerine dayanarak ülke genelindeki hava kirliliği sorununa ve bu kirliliğin yol açtığı halk sağlığı sorunlarına dair farkındalık yaratmayı ve politika önerileri geliştirmeyi hedeflemektedir. Son Kara Rapor 2022, Mart 2023 tarihinde yayınlanmıştır.*

Türkiye, Kasım 2021'de Paris Anlaşması'nı onaylamış ve Kasım 2022'de COP27'de Ulusal Katkı Beyanı'nı güncelleyerek 2053 Net Sıfır hedefini duyurmuştur. Öte yandan, bu duyurulan Ulusal Katkı Beyanı incelendiğinde ülkemizde kömürden elektrik üretimini sonlandırmak için herhangi bir tarihin ve planın açıkça belirtilmediği ve hatta mevcut sera gazı emisyonlarının %30'dan fazla artmasının planlandığı görülmektedir.

Türkiye'nin daha fazla zaman kaybetmeden kömürlü elektrik santrallerini işletmeden çıkarmayı planlaması ve adım adım kömürden elektrik üretimini sonlandırması; uluslararası literatürdeki ifadesi ile "kömürden çıkış" planlarını ele alması sadece iklim değişikliği mücadelesine katkı vermeyecek; aynı zamanda kömürlü termik santrallerin insan sağlığı, çevre ve ekonomi üzerine yarattığı sorunları da önleyecektir.

Araştırmalara göre, iklim değişikliğinin insan sağlığına doğrudan verdiği zararın maliyetinin yılda 2 ila 4 milyar ABD doları arasında olduğunu tahmin edilmektedir. **2021'de HEAL olarak yaptığımız [Türkiye'de Kronik Kömür Kirliliği araştırması](#) ise, ülkemizdeki kömürlü elektrik santrallerin yarattığı hava kirliliği nedeniyle her yıl yaklaşık 6 milyar Euro sağlık maliyetine neden olduğunu (yıllık ulusal sağlık harcamasının %27'si) göstermektedir.**

Hava kirliliği, astım, KOAH ve diğer solunum yolu hastalıkları gibi sağlık sorunlarına neden olmaktadır. **Temiz Hava Hakkı Platformu'nun her yıl yayınladığı Kara Rapor'a (2022) göre; Türkiye'de, hava kirliliğine bağlı hastalıklar nedeni ile sadece 2021 yılında 42 bin erken ölüm gerçekleşmiştir.** Öte yandan, hava kirliliğinin en önemli noktasal kaynaklarından biri kömürlü termik santrallerdir. 2019 yılında yapılan son hesaplamalara göre SO2 emisyonlarının %75'i, NO2 emisyonlarının %41,8'i elektrik

üretiminde fosil yakıtların yakılmasından kaynaklanmaktadır. Ancak başta termik santrallerin olduğu bölgelerde ve ülke genelinde, bu iki hava kirleticinin düzenli ölçümü yapılmamaktadır. **2022 Aralık'ta duyurduğumuz en güncel "[Kronik Kömürü İyileştirmek](#)" araştırmamıza göre, enerji politikalarının gözden geçirilerek, 2030'a kadar kömürden çıkılması sadece hava kalitesindeki iyileşmeler sayesinde ülkemizi 194 milyar Euro (güncel kura göre yaklaşık 388 milyar Türk Lirası) sağlık maliyetinden, 103 bin erken ölümden, hastane acillerine yapılan 115 bin başvurudan kurtarabilir.**

Bu analiz için 16 farklı ilimizdeki (Adana, Ankara, Bolu, Bursa, Çanakkale, Hatay, İzmir, Kahramanmaraş, Kocaeli, Kütahya, Manisa, Muğla, Sivas, Şırnak, Yalova, Zonguldak) en eskisi 1965 (Kütahya Tunçbilek) en yenisi 2023 (Adana Hunutlu) yıllarında çalışmaya başlamış olan ve toplam 20,5 GW kurulu gücündeki 29 santralin güncel arıtma ve yakma sistemleri incelenmiştir. Bu analiz ülkemizin kurulu elektrik gücünün yaklaşık %20 sini temsil eden kömürlü elektrik santrallerinin, **arıtma sistemi mevcut mevzuattaki hava kalitesi limit değerlerini sağlıyor olsa dahi baca gazı emisyonlarındaki hava kirliliğinin insan sağlığı için hala risk oluşturduğunun en büyük kanıtıdır.**

Kömürlü termik santrallerin bacasından yayılan hava kirletici emisyonlar atmosferdeki diğer kirleticilerle birleşerek ülke genelinde hava kirliliği sorununa neden olsa da, mekansal analizler en çok kömürlü elektrik santrallerin bulunduğu bölgedeki hava kalitesine ve insan sağlığına zarar verdiğini göstermektedir (Ek-1).

Bilimsel çalışmalar ışığında ortaya koyduğumuz üzere, kömürden elektrik üretimi hem halk sağlığına verdiği geri dönüşsüz zararlar, hem de toplumun tamamının sırtına yüklenen ekonomik maliyet nedeni ile bir an önce terk edilmesi gereken bir elektrik üretim yöntemidir. Bu yüksek maliyete kömür madenciliğinin neden olduğu hava, su, toprak kirliliğini de eklediğinizde sorunun boyutları çok daha büyümektedir.

Bu mektup ve ekindeki bilimsel çalışmaların sonuçlarının politika oluşturma süreçlerinizde toplumsal faydanın sağlanması için girdi oluşturmalarını dileriz.

Saygılarımızla,

Funda Gacal

HEAL- Sağlık ve Çevre Birliği

Kıdemli Enerji ve Sağlık Politikaları Danışmanı

Deniz Gümüşel

Temiz Hava Hakkı Platformu

Koordinatör

Ek 1- Kömürlü termik santrallerin 2030 yılında kapatılması halinde azalacak hava kirliliğinin animasyonu

Partikül madde 2.5 (PM2.5)

<https://drive.google.com/file/d/1GtFiSDIUrOG6sE1uRySGXb3vobHdiOeV/view>

Kükürt dioksit (SO₂)

https://drive.google.com/file/d/1PK_BhcMyOrj_Z40UJ3iSo0_lxMZFddSq/view

Azot dioksit (NO₂)

https://drive.google.com/file/d/1RomKXdAOfEQE_rfJRHkyvidbO8sPITMI/view

Ek 2- Temiz Hava Hakkı Platformu, “Kara Rapor 2022”

<https://www.temizhavahakki.org/kararapor2022/>

Ek 3- HEAL-Sağlık ve Çevre Birliği, “Kronik Kömürü İyileştirmek: 2030 kömürden çıkışın Türkiye için sağlık faydaları” raporu, 2022

https://www.env-health.org/wp-content/uploads/2022/12/HEAL_CuringChronicCoal_Turkey_Report_TUR_final.pdf

